

16. Waldmann Móric Mózes,* Miskolc, 1891. szept. 16. † (holtnak nyilvánítással) Auschwitz, 1944. aug. 15.

Születése:

1891.09.16-án született Miskolcon, a Szentpéteri kapu 46. szám alatti lakásban, ahol a család akkor élt. Apja 70, anyja 46 éves volt. A család utolsó gyermeke, legidősebb bátyja 40 éves volt ekkor, apja pedig már sokszoros nagyapa volt. Ennek megfelelően több generáció gyermek nevelkedett egymás mellett.

Iskola:

1897-1902 között a Miskolczi Izraelita Népiskolába járt, azonban az 1899-1900 évfolyamban kimaradt az iskolából.

A Miskolci Királyi Katolikus Gimnáziumba kezdett járni 1902-1903 évfolyamban, ezt befejezte, majd 1903-1904 évben megkezdte az évet, de valószínűleg anyagi okokból) kilépett az iskolából az iskolai értesítő szerint.

Ezután 1904-1905 között semmilyen iskolába nem járt.

A Miskolci Kereskedőtanoncz-Iskolát 1905-1906 évben megkezdte, de (ugyancsak valószínűleg anyagi okokból) kimaradt az iskolából az iskolai értesítő szerint.

Személyleírása:

A sorozási iratai szerint gyenge testfelépítésű 157-158 cm magasságú férfi volt.

A megmaradt munkakönyve szerint (40 év fölött volt már ekkor) pedig a szeme sötét, arca horgas, szemöldöke barna, fogai épek (!), haja barna és szemüveget viselt.

A Markó utcai fogház 5594/1922 évi fogolytörzskönyvének adatai a következők (ügyet lásd később):

Nagysága: 157 cm

Testalkat: gyenge

Arca: hosszas

Arcszíne: halvány

Haja: barna

Homloka: hátradűlő

Szemöldök: ívelt

Szeme: barna

Orra: hajlott

Szája: rendes

Fogai: épek

Bajusza: nyírott

Álla: hegyes

Különleges ismertetőjegy: -

Katonáskodás, sorozási iratok:

Arra a tényre, hogy valóban szolgált a kassai 34. számú ezredben két utalást találtam: egyrészt Budapesti Büntető Királyi Törvényszék B. VII. 3.000/1920 számú ügye, másrészt a Markó utcai fogház 1922/5594-es fogolytörzskönyvébe feljegyzett személyes adatok között.

A sorozási iratok szerint 1912-ben cipőfelsőrész-készítőként dolgozott, majd 1914-ben napszámoként. Utolsó sorozása 1914.05.06. napján Miskolcon történt, ahol (ismételten) alkalmatlannak találták fegyveres szolgálatra. Mindezek ellenére „népfőlkelőként” kerülhetett a hadseregbe az 1915. évi 13.100 Eln. 18. Honvédelmi miniszteri körrendelet értelmében, mely kimondta, hogy összeírásra jelentkezni kötelesek az 1873 évtől 1896 évig született népfőlkelésre kötelezettek, tekintet nélkül arra, hogy a sorozásokon alkalmatlannak találták őket. Így besorozták a 34. gyalogezredbe, mely a 6. hadtest, 27 Kassai hadosztály, 53 Kassai dandárhoz tartozott, központja Kassa volt, Borsod és Abaúj megyékből sorozott katonákat. A sereg magyarországi kiegészítésű hadsereg volt. Figyelemmel arra, hogy minden alkalommal fegyveres szolgálatra alkalmatlannak minősítették, nagyon valószínű, hogy ahhoz a „pótzászlóaljhoz” került, amelyik segédszolgálatot látott el. Ezt az is alátámasztja, hogy világháborús fronttörténetekből egy sem maradt ránk, tehát valószínű, hogy Móric nem került a frontra, hanem Kassán teljesített segédszolgálatot. Ha ez így volt, akkor a Hernád melletti barakk táborban lakott. Itt 1917.03.24-1917.11.15. között Schwarz Armin főhadnagy, majd 1917.11.15-1918.09.30. között Csányi főhadnagy vezette a segédszolgálatosokat. Igazolják a szolgálatát az Újpest város általános közigazgatási iratainak 1917 évi névmutatójába bejegyzett (alapíratot tekintve megsemmisített) feljegyzések is: 23.061/1917 „Waldmann Mór helyhatósági bizonyítvány” és 23.065/1917 „Waldmann Mór szabadságának meghosszabbítását kéri”.

1918-1920 közötti kritikus évek:

A Pestvidéki Királyi Törvényszék periratai jól mutatják, hogy Waldmann Mór milyen körülmények között élt.

A mutatókönyvekben a következő bejegyzések szerepelnek:

1918 évből a IV. 1-b. 1105. szám alatti lajstromban szerepel Waldmann Mórné (Friedmann Róza) Újpesti lakos (!) „szegényjogmegadás” iránti kérelme 3956 számon. (szegényjog: a mai illeték és költségmentességnek felel meg, annak adják meg, aki jövedelmi viszonyai alapján nem volt képes az általa indítandó eljárások költségeit megelőlegezni vagy megfizetni)

1918 évből IV. 1-b. 1105 szám alatti lajstromban szerepel Waldmann Mórné (Friedmann Róza) „ház. életk. visszállítása” iránti kérelme 5296 számon. (házassági életközösség visszaállítása)

1918 évből IV. 1-b. 1105 szám alatti lajstromban szerepel Waldmann Mórné (Friedmann Róza) „hb” iránti kérelme 6847 számon. (hb: házassági bontóper)

1919 évből IV. 1-b. 1105 szám alatti lajstromban szerepel Waldmann Mórné (Friedmann Róza) „hb” iránti kérelme 1270 számon. (hb: házassági bontóper)

Ezek mellett sok hatósági bizonyítvánnyal kapcsolatos ügy, erkölcsi bizonyítvány, helyhatósági bizonyítvány szerepel a mutatókban.

Miután valószínűleg nem rendes úton hagyta el a hadsereget (mint sokan mások) 1918. december végén Waldmann Móric Újpesten iparendélyért folyamodik, amit 1919.01.03. napján meg is kapott.

1919.03.21. napján kikiáltották a Tanácsköztársaságot, és Waldmann Móric (talán) családját otthagya vöröskatonának állt be, ami arra készítette a feleséget hogy újra válókeresetet nyújtson be férje ellen. Erre utalhat folyó évből a 28.250 szám alatt Waldmann Mór (részére?) ideiglenes ügygondnoki kézbesítésre utaló ügy, mivel ügygondnokot annak rendelték ki, aki ismeretlen helyen tartózkodott!

Waldmann Mór Újpesten, 1919.12.21. napján feljelentette sógorát Brich Emil-t (Friedmann Gizella férjét), hogy a Budapest Eötvös utca 51. I.8. szám alá beköltözött hozzájuk Bécsből, a Greslinggasse 16 szám alól mint vöröskatonára, és megpróbálta őt a családjával együtt kizavarni a lakásból. "Bolsevista" cselekményként állította be az eseményt. A Budapesti Ügyészség 17408/1920 szám alatt iktatta, és 1920.01.26. napján elrendelte Mór előállítását, az ügyben a társa Brich Emilné volt.

Waldmann Móron kívül sértett volt Kecskés Ilona (1875, Kisoroszi), aki azt vallotta, hogy Brich Emilné hívására jött szeptemberben a fővárosba, hogy zöltségüzletet nyissanak, amelyhez több ezer koronával hozzájárult. Vallotta, hogy Brich Emil bajonettel ment neki, és ki akarta zavarni a lakásból (melyben Waldmannékkal együtt lakott). A lakás egyszobás volt, eszerint abban minimum Waldmann Mór, Friedmann Róza, Waldmann Lajos és Kecskés Ilona lakott együtt. Vallotta, hogy Brich Emil a kommün kitörése után jött Pestre és beállt vöröskatonának, a bukás óta munkája nincs, kávéházakban üldögél. Bátyjától 10.000. koronát kapott azért, hogy elhagyja Pestet, de ezt nem tette meg.

Brich Emil elismerte, hogy belépett vöröskatonának, de csak telefonos szolgálatot vállalt. Vallotta, hogy Kecskés Ilonával egyszer egy kávéházban veszték azon össze, hogy ki mit rendelt, és tagadta, hogy bajonettel rohant volna rá. (Megjegyzem, számomra ez egy szerelmi háromszögnek tűnik Kecskés Ilona, Brich Emil és persze Brich Emilné között). A 10.000 koronát Brich Miksától kapta.

Friedmann Gizella tagadta a vádakot.

A nyomozóhatóság megállapította, hogy a lakás főbérelői Waldmanné és Brichné, és ez folytonos civakodást okoz, mert mindketten (testvérek) maguknak szeretnék megszerezni a lakást. Megállapította, hogy Kecskés Ilona visszavonta a támadásra vonatkozó vádat, illetve Waldmann Mór és Kecskés Ilona is visszavonták az alappanaszukat. Mivel a házkutatás során terhelő bizonyíték nem került elő, és a 10.000 korona eredete is bizonyítást nyert, az eljárást a nyomozóhatóság megszüntette 1920.03.08. napján.

Mivel Waldmann Mór is visszavonta a feljelentését, elképzelhető, hogy őt (a családi legenda szerinti) saját vöröskatonaságával „zsarolhatta” Brich Emil. A Tanácsköztársaság bukása után (talán) újra bujdoskolni kezdett, kétszeresen volt miért félnie: katonaszökevény és vörös katona is lehetett egyben. A belügy-miniszter 1919.12.05.-én kibocsátotta a 91.383/1919. számú körrendeletét, amelynek értelmében „az állam és a társadalom érdekeire, a közrendre, és közbiztonságra veszélyes” személyek internálása megkezdődött. (Ez lehetett a jogszabály, amire hivatkozva a feljelentést megtették.) Mivel 1919. decemberétől az ügy lezárásáig, 1920 február végéig nem szerepel az iratokban az, hogy Waldmann Mór eltűnt volna, vélelmezem, hogy nem került internálásra. (Az internálatakat bírói ítélet nélkül Budapest, Zalaegerszeg, Miskolc, Hajmáskér stb. városokban rendőrhatalósági intézkedés eredményeként tartották fogva 3-12 hónapon keresztül.) Ne felejtjük el, hogy 1920.06.04. napján a trianoni döntés alapján megszűnt a régi Magyarország, ilyen időkben bárkivel megeshetett „bármi”..

Nagyon érdekes, hogy a feljelentésből indult ügy lezárását (hétfő) követő 4. napon, 1920.03.12. napján, pénteken követte el Mór azon cselekményét, melyet a következőkben ismertetek.

Büntető-ügy:

Waldmann Mór érintett volt ebben a büntető-ügyben, ezt részletesebben írom le az akkori életviszonyok bemutatása céljából:

Első fokú eljárás: Budapesti Büntető Királyi Törvényszék, B. VII. 3.000/1920 „Tóth István és társai”, Tárgya: lopás és orgazdaság büntette, Ítélet: 1921. június 22.

Waldmann Mór vádlott (kivonat tőlem)

30 éves miskolci születésű, budapesti lakás (VI. Eötvös utca 51. I. emelet 8.), izraelita vallású, nős, családos (megj.: csak Lajos fia élt ekkor), ír és olvas, katona volt a 34. gyalogezredben, vagyontalan kereskedősegéd vádlott bűnös a Btk. 370.§ 1. bekezdésébe ütköző orgazdaság büntetésében, melyet úgy követett el, hogy Budapesten, 1920. március 12. napján Tóth István, Hujber János és Tauber Lajos vádlottak által Vidor Samu sértettől lopás büntette következtében megszerzett két félhordó pálinka (tönköly) elidegenítésében közreműködött, 1 üres hordót és 100 koronát pedig vagyoni haszon végett megszerzett, tudva azt, hogy ezen ingók lopás büntette következtében jutottak bűntársai kezébe. Waldmann Mezey Józsefnek adott át 4 liter rumot és 4 liter császárkörtét, Kemény Ignácznak átadott 56 liter pálinkát (tönköly) literenként 85 koronáért. Ezért Waldmann Mór vádlottat a Btk. 370.§ 1. bekezdése és a Btk. 373.§ szakasza alapján 8=nyolchónapi börtönre, mint főbüntetésre, továbbá 4=négy évi hivatalvesztésre és politikai jogainak ugyan ilyen tartamú felfüggesztésére mint mellékbüntetésre ítélték. Figyelembe vették enyhítő körülményként a *büntetlen előéletet*, tárgyi beismerését, családos állapotát, súlyosító körülményként pedig a nagyfokú tevékenységét a bűnügyben.

Indoklásból kiemelt részek:

1920. március 11. éjjel a sértett üzletéből Tóth, Hujber és Tauber vádlottak elloptak két félhordó (60-80 liter) tönkölypálinkát, 350 db. tojást, 1 nagyüveg császárkörte édespálinkát és 3-4 liter szeszt.

Másnap (március 12.) Tóth a lopott holmit értékesíteni akarta, a pálinkából mintát véve Waldmann Mór ismerőségéhez (!) ment, akit az ital eladásával megbízott és közölte vele az ital eredetét. Waldmann azt a megjegyzést tette, hogy ha baj lesz a dologból, ne keverjék őt bele. Végül Waldmann Mór 56 liter tönkölypálinkát literenként 85 koronáért el is adta Kemény Ignácznak, akinek az *árut ezen a napon már le is szállította Tóth István*. A pálinkáért járó 4.700 koronát Tóth István vette át, melyből Waldmannnak közvetítési díj fejében 100 koronát, azon felül pedig az üres hordót átadta. Ezt az üres hordót Waldmann 100 koronáért eladta Kemény Ignácznak. Ugyancsak március 12-én délelőtt Waldmann ajánlatot tett Mezey Józsefnek is az édespálinka (császárkörte) és szesz megvételére, aki azt 45 koronás áron szintén megvásárolta. 4 liter császárkörtét és 4 liter rumot Waldmann Bárány János vádlottal be is szállított neki még aznap, az ezekért járó összeget beszédte, majd átadta Báránynak, hogy azt adja át Tóth Istvánnak. Mivel végül Mezey Józsefnek nem felelt meg az áru, üvegekbe öntve Kunszt Oszkárhoz vitte, és ebben is segített Waldmann, aki ezért 100 koronát kapott. Stb.

Másodfokú eljárás: Budapesti Királyi Ítéletkönyv, 16. B. 7.296/1921 „Tóth István és társai”, Tárgya: lopás és orgazdaság büntette, Ítélet: 1921. október 4. Waldmann Mór vádlott védője: Dr. Füzéressy Árpád ügyvéd.

Waldmann Mór vádlott terhére a Bp. 385.§ 1 bekezdés b. pontja alapján *súlyosbításért* (!) fellebbezett a királyi ügyész. A fellebbezés ellenére a másodfokú bíróság a Bp. 385.§ 1 bekezdés b. pontja alapján a királyi törvényszéki ítéletet megsemmisítette és Waldmann Mórt a Kbt. 129.§ alá eső *tulajdon elleni kihágásban mondta ki bűnösnek*, amiért 15 napi elzárásra (!) és 200 korona pénzbüntetésre ítélte. Indoklása szerint Waldmann Mór előtt okvetlenül gyanúsnak kellett tűnnie az ital eredetének, annak ellenére, hogy Tóth István vádlott vallomása szerint nem közölte Waldmannal a lopás elkövetését. *Waldmann azonban okos (aláhúzva az iratban) ember létére sejtette, hogy lopott dologról van szó. Ebből az következik, hogy Waldmann Mór intelligens benyomást keltett a bíróságban, és lehet, hogy ennek köszönhető (részben), hogy ennyire kedvező fordulatot vett az ügye a másodfokú bíróság előtti tárgyaláson.*

Harmadfokú eljárás: Magyar Királyi Kúria, II. B. 943/1922 „Tóth István és társai”, Tárgya: lopás és orgazdaság büntette, Ítélet: 1922. április 26.

Ebben az eljárásban már nem volt érdekelt Waldmann Mór (büntetését a tárgyalásig le is töltötte).

A fenti ügy értékelésére nincs szükség, ez csupán bemutatja, hogy az emberek milyen életviszonyokba kényszerülnek akkor, ha valamilyen okból a megélhetésük veszélybe kerül. Waldmann Mór nagyon szerencsésnek mondható, hogy a másodfokú eljárásban ekkora fordulatot vett az ügye. Az ügy genealógiai szempontból számomra megmagyarázza, hogy miért nem szült 1920. évben gyermeket a felesége. (1919-ben a válással kapcsolatos viszály miatt). Úgy gondolom, hogy Waldmann Olivér 1921. november 3-i születése „véletlen” születés, mivel a fogantatáskor még a nyolchavi szabadságvesztés fenyegette Mórict.

Büntetés végrehajtása:

Úgy tűnik, hogy Waldmann Mór két fogházban töltötte szabadságvesztését, de csak az egyikre van konkrét bizonyítékom. A Markó utcai fogházban az 5.594/1922 számú törzslappal vezették be. Személyleírását lásd korábban a testi jegyek leírásánál. A törzslap a következő adatokat tartalmazza még: Miskolcon, 1891. szeptember 16.-án született, magyar anyanyelvű és németül beszél, kereskedő a foglalkozása. Katonai csapatteste a 34. kassai gyalogezred. Izraelita vallású, nős, felsége Friedmann Róza. Értelmisége (azaz iskolai végzettsége) 3 alsó kereskedelmi iskola. Apja Ádám (+), anyja Kohn Fanni (él). Vagyontalan. Amiért a szabadságvesztését tölti: tulajdon elleni kihágás.

Beutalva a Markó utcai fogházba: 1921. november 24. (épp három hetes volt Olivér!), Halasztást nyert: 1922. január 24-ig., Büntetését kezdte: 1922. február 1., Büntetését végezte: 1922. február 15., Szabadul: 1922. február 16., Megjegyzés a törzslapon: 1922. január 28-án „Conti” (azaz átszállították a Conti utcai fogházba) Az, hogy a Conti utcai fogházban nincs meg 1920-tól Waldmann Mór törzslapja, azt jelentheti, hogy 1919-ben talán ide került be a Tanácsköztársasággal kapcsolatos ügyei miatt, és ekkor nyitottak neki törzslapot. Sajnos az 1919 évi törzskönyv a Conti utcai fogházból megsemmisült az idők folyamán.

1920, izgatás büntette

A Budapesti Királyi Ügyészség 13/2477 ügyszám alatt 1920. évben büntetőeljárást indított ellene (nyilvánvalóan baloldali) „izgatás” címén. Az akkori büntető törvénykönyv (Csemegi Kódex) a következőképp fogalmaz:

„ 1878. évi V. törvénycikk a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekéről és vétségekről

VI. FEJEZET

Az alkotmány, a törvény, a hatóságok vagy a hatósági közegek elleni izgatás

171. § A ki valamely gyülekezeten nyilvánosan, szóval, vagy a ki nyomtatvány, irat, képes ábrázolat terjesztése, vagy közszemlére kiállítása által, büntett vagy vétség elkövetésére egyenesen felhi, ha a büntett vagy vétség elkövetett: mint felbújtó büntetendő.

Ha pedig a felhívás eredménytelen maradt - amennyiben az a jeles törvény külön rendeletei alá nem esik: két évig terjedhető államfogházzal, és kétezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

172. § A ki a 171. §-ban meghatározott módon a törvény ellen, vagy a ki hatóságoknak törvényes hatáskörükben kiadott rendelete, meghagyása, határozata ellen engedetlenségre egyenes felhívást intéz vagy terjeszt: két évig terjedhető államfogházzal, és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Ugyanezen büntetés éri azt: a ki a 171. §-ban meghatározott módon, valamely osztályt, nemzetiséget vagy hitfelekezetet gyűlöletre a másik ellen, úgyszintén azt is: a ki a tulajdon vagy a házasság jogintézménye ellen izgat.

173. §. Öt évig terjedhető államfogházzal büntetendő az, a ki a 171. §-ban meghatározott módon a király személyének sérthetlenségét, a trónöröklés törvényes rendjét, az alkotmányos államformát, vagy a törvény kötelező erejét megtámadja; úgyszintén az is, ki az alkotmány egyes intézményei, a monarchia másik államával fennálló kapcsolat, vagy a magyar államot képező országok közt fennálló államközösség ellen, avagy a királynak, az országgyűlésnek, az országgyűlési bizottságoknak vagy a közösügyek tárgyalására hivatott bizottságnak törvényes joga ellen lázít.

174. §. A ki a törvény által büntettnak vagy vétségnek nyilvánított cselekményt a 171. §-ban meghatározott módon magasztal, vagy valamely büntett vagy vétség elkövetőjét annak elkövetése miatt azon módon feldicsér, vagy nyilvánosan kitüntet, hat hónapig terjedhető fogházzal büntetendő.

A bűnvádi eljárás csak akkor indítható meg, ha a cselekmény, elkövetése után három hó alatt a bíróságnál feljelentetett.

Sajnos a vele kapcsolatos konkrét eljárás iratai nem maradtak fenn (azokat nem találtam).

1925-1944 közötti évek:

Néhány évig Budapesten, majd Újpesten élt.

1925.05.11. napján kért és 15-én már kapott iparendedélyt szövet és papír kereskedésre. A kérelme 17.288/1925 számon szerepel a névmutatóban. A család sanyarú sorsát bizonyítja, hogy Waldmann Mórné szegénységi bizonyítványt kapott 1925.07.06. napján 26.110 szám alatt, majd az Országos Gyermekvédő Liga /8633 számú iratában/ Waldmann Mórné segélyügyében kérdőívet küld Újpestre (vagy a városon keresztül a Waldmann Mórénak) 1925.10.17.-én, amely 41.996 számon került iktatásra. Valószínűleg az előbb említett kérdőív kitöltése következtében ugyancsak az Országos Gyermekvédő Liga /9590 számú iratában/ Waldmann Mórné részére 200.000 koronát és ruhát (!) utal ki 1925.11.17.-én, amely 49.147 számon került iktatásra.

1926 év mutatja meg, hogy a Waldmann család az elmúlt években milyen mélypontra ért. Waldmann Mór 531 szám alatt 1926.01.07. napján kamatmentes kölcsön iránt folyamodott, majd ezután „Waldmann kiskorúak elhagyatottsága” elnevezésű ügy volt folyamatban 1926 áprilisában, mely ügyet az Árvaszék küldte 2416 számú iratában. Ez utóbbi ügy az újpesti mutatóban 15.737/1926 számon került elintézésre. Nem sokkal az előbbi ügghöz képest, 1926. június 20.-án –az iratot szó szerint idézve– „Waldmann Olivér és Edit gondviselése át Waldmann Mórchoz”(!) nevű ügyet jegyezték be. Ez azt jelenti, hogy nagyapám ezen testvérei biztos, hogy egy ideig állami gondozásban voltak, erre vonatkozó törzslapokat megtaláltam eredetiben. A gondozásba felvétel oka: 80.000/1912 sz. r. 153.§ szerint történt, azaz az apa keresőképtelen, a gyermeket az anya pedig nem tudja eltartani.

Az iratot a Budapesti Gyermekmenhely 27.760 szám alatt küldte, és az az újpesti mutatóban 16.932/1926 szám alatt lett iktatva. A Gyermekmenhely törzslapjaiból az derül ki, hogy kétértelmű az újpesti iratbejegyzés, mert a gondviselés ugyanebben az évben keletkezett és meg is szűnt. Végezetül 1926.12.20.-án az Országos Gyermekvédő Liga 12.311. számú iratában Waldmann Mórné vagyoni viszonyának közlését kéri segély ügyben. Ez az ügy 56.617 számon lett iktatva az újpesti iratokban.

Gyermekenként kapott tartásdíjak: 1926 május 225.000 korona, augusztus 450.000 korona, november 12 pengő, 1927. február 12 pengő, május 12 pengő, augusztus 12 pengő, november 12 pengő, február 12 pengő, augusztus 12 pengő, november 12 pengő.

1927. évben Waldmann Mórénak 3030 számon az 56.617/1926 számú ügygel összefüggő ügye keletkezett (vagyoni közlés segély ügyben).

1927.06.11. napján Waldmann Mór szegénységi bizonyítványt kért (15.724/1927), majd július 14-én adó-ügye keletkezett, melynek a kimenetele nem derült ki a mutatóból (25.657/1927)

Az 1928-as és 1929-es évet mutató nélkül végigkutattam, és a következő ügyekre bukkantam (az ügyeket itt most külön nem értékelem):

Dátum	Szám	Tárgya	Küldője	Sorsa
1928.07.17	35.264	Waldmann Mór adóelengedés	Adóhivatal 18.361 (?)	selejtezve, 1941
1928.09.15	44.817	Waldmann Mór szegénységi bizonyítvány	Adóhivatal 16.323	nincs meg
1928.09.20.	45.697	Waldmann Mór adóügyi végzés	Adóhivatal 20.393	nincs meg
1928.11.24.	58.164	W. Mórné segély kérelmére von. kérdőív	Gyermekvédő Liga 12.205	selejtezve, 1941
1928.11.28.	58.834	W. Mórné szegénységi bizonyítvány	---	nincs meg
1928.12.07.	60.676	Waldmann Tibor elhagyott	Árvaszék 9.418	selejtezve, 1941
1928.12.20.	63.1860	W. Tibor gond. ad. Waldmann Mórékhoz	Gyermekmenhely 5.968	selejtezve, 1941

Waldmann Tibort 1928.12.10. napján helyezték el az anyjánál (ahogyan azt Olivérnél és Editnél korábban láttuk) Tibor törzslapjának száma II. 55.968. Érdekes, hogy az elhelyezést még ezen a napon megszüntették, és semmilyen kifizetést nem kapott a család, valószínűleg valami visszaélést gyaníthattak, ezért vezették ki Tibort a nyilvántartásból. A törzslapból egyetlen érdekes adat derült csak ki, hogy az apa, Waldmann Mór napszám volt.

Látható az 1928-as évről, hogy egyrészt Waldmann Mór nem tudta megfizetni az adóját, majd a teljes szegénység miatt Waldmann Mórné megindította az állami gondoskodásba vételét Tibornak.

Dátum	Szám	Tárgya	Küldője	Sorsa
1929.01.10.	1.943	Waldmann Mórné segélyezése	Gyermekvédő Liga 13.504	selejtezve, 1942
1929.02.09.	7.584	Waldmann Mórné segélyezése	Adóhivatal 16.323	nincs meg
1929.02.11	7.584	Waldmann Mórné szeg. bizonyítványt kér	Adóhivatal 20.393	nincs meg
1929.02.11	46.90	Waldmann Mór szeg. bizonyítványt kér	---	nincs meg

A korábbiakból kiemelem, hogy 1928-ban Waldmann Mór rendes munkahellyel nem rendelkezett, napszám-ként élt.

1929 után láthatóan javult a helyzet, az ügyek számából és tárgyából erre lehet következtetni.

1930-ban Waldmann Mór szegénységi bizonyítványt vált ki. (7.680/1930)

1931-1933 évek között nincs mutató, sajnos ezekben az években is történhetek fontos események. Az azonban bizonyos, hogy Waldmann Mór 1932.05.10. napján kért és május 17-én kapott iparendedélyt tűzifa kereskedésre.

1934-ben Waldmann Mór 14.961 szám alatt március 10.-én pénzsegélyért folyamodott, majd Nagyapám, Waldmann Lajos 47.159 szám alatt tanszersegély iránti kérelmet nyújtott be szeptember 5-én.

Érdekes módon 1935-1937 között semmilyen ügy nem utal a Waldmann családra. Ez azt jelentheti talán, hogy sikerült megkapaszkodniuk, illetve azt, hogy Lajos már „hivatalosan is” a családnak adta munkabérét, és ezáltal eltartotta őket.

1938-ban Waldmann Mórné 19.619 szám alatt fordult pénzsegély iránti kérelmével Újpest városához.

1939-évből nincs mutató.

1940-ben Waldmann Mórnak a következő ügyei voltak: állampolgársági bizonyítvánnyal kapcsolatban (váasztójog miatt), iparengedéllyel kapcsolatban.

1941-1942 években érdekes módon nincs feljegyzés Waldmann Mórról és családjáról. Ez azt (is) jelentheti, hogy vagy jobban éltek, vagy zsidóként semmilyen segélyhez nem jutottak és nem is próbálkoztak ezzel.,

1943-1944 évekből a mutatók elvesztek, de tudjuk, hogy 1943-ban megszüntették az 1918-ban szerzett iparengedélyét.

Választójog:

Ami a választójogot illeti, Waldmann Móric és felesége egyedül az 1940 évi választáskor került be az újpesti választói névjegyzékbe. Az 1926, 1931, 1935 években tartott választásokról fennmaradt újpesti névjegyzékben nem szerepelnek. Az 1939. évi IV. törvény a „A zsidók közéleti és gazdasági térfoglalásának korlátozásáról” 4.§-a alapján akkor volt zsidónak választójoga, ha ő maga és szülei (némi kivétellel) Magyarországon születtek. A jogszabály ismeretében valószínűsíthetjük, hogy az újpesti általános közigazgatási iratok névutatójában található következő ügyek ezzel függtek össze: Waldmann Mór 18.834/1940 szám alatt állampolgársági bizonyítványt kért, 22.429 számon „állampolgársági-ügy” visszahivatkozva a 18.834-es számra.

Iparengedélyek:

1918. évben iparengedély: „tojás, tej, tejtermék, baromfi, zöldség, gyümölcs és élelmiszerek vándorszerű bevásárlása illetve eladása”, Lajstromszáma:D/644, Engedély, igazolvány száma: 50.826

Telephelye: Csengeri (!) u. 6., Bejelentése: 1918. december 28., házassági anyakönyvi kivonat alapján, Befizetve: 10 korona (197/918 tétel), Kiadása: 1919. január 3., Hatályát veszttette a 72.§ értelmében 5.698/1943 szám alatt arra hivatkozással, hogy „évek óta ismeretlen helyen tartózkodik”

1925 évben iparengedély: „norinbergi díszmű, rövid kötött szövött rőfös és papíráruk kereskedelme”, Lajstromszáma: D/110, Engedély, igazolvány száma: 17.288, Telephelye: Ősz utca 48. 2 ajtó, Bejelentése: 1925. május 11., ház.anyakönyvi. bej.lap alapján, Befizetve: 136.000 korona (199/925 tétel), Kiadása:1925. május 13., Hatályát veszttette: háború után a gazdátlan engedélyek törlésének sorsára jutott: 1958. december 15., 7720/1939 M.E.sz. 37.§ (azaz Az 1939. évi IV. Törvény „A zsidók közéleti és gazdasági térfoglalásának korlátozásáról” végrehajtási rendelete) szerint előírt bejelentést benyújtotta, Felülvizsgálata:1940/25.282 szám alatt, Felülvizgálatra halasztást kér: 1940/30.365, majd 1940/39.344.

1932 évben iparengedély: „tüzifa-szén, kocsz és faszén kereskedés”, Lajstromszáma: D/160, Engedély, igazolvány száma: 462/932, Telephelye: Ősz utca 48. 2 ajtó, Bejelentése: 1932. május 10. régi iparigazolvány alapján, Befizetve: 9 pengő 28 fillér (544/932 tétel), Kiadása:1932. május 17., Megszűnt: 1940. október 21.; 33.984/940 szám alatt, 7720/1939 M.E.sz. 37.§ előírt bejelentést benyújtotta, Felülvizsgálata: 1940/26.824 szám alatt

Munkakönyvi adatok:

Waldmann Mór munkakönyve történelmileg pontosan bemutatja a kor jellemzőit, fontosabb adatok a következők:

Az 944/1933 számú munkakönyvét 1933.10.03. napján adta ki a Székesfőváros X. kerületi előljárósága az 1922. évi 12 törvény 3.§-a értelmében bemutatott házassági anyakönyvi kivonat felhasználásával. Munkahelyei közül a következőket tudtam rekonstruálni:

Az iparvállalkozásai mellett az 1930-as években segéd munkásként, pénzbeszedőként és címíróként dolgozott. A legnehezebb időkben készített egy hosszú rudat, a tetejére kannát, és a vasútnál az egyébként csatornába engedendő olajat elkérte, és ezzel olajozta mindenfelé az üzletek redőnyeit.

Úgy tűnik, hogy 1938. évre hagyott fel valamennyi kereskedelmi tevékenységgel, mert ezután keletkeztek a következő bejegyzések a munkakönyvében:

1938.11.14.-1938.11.29. között mint kifutó végzett munkát Izsák József Rt. Vegyészeti Gyárában (Budapest V. kerület Pozsonyi út 63.)

1941.09.27.-1942.01.10. majd 1941.02.11.-1943.03.15. között napszámosként dolgozott Goldfischer I. és Társa Asztalosmester Bútorüzletében (Újpest, Kassai u. 13.).

1940-ben vagy 1941-ben néhány hónapra Gödöllőre kerül munkaszolgálatosként, de erről semmilyen feljegyzés nincsen, az erre vonatkozó igazolást a Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeum 805/2446/2/B.E. ügysz. alatt adta ki.

1943.03.17.-én belépett az Isolator Szigetelő Vállalat Welvárd és Palotay Üzemébe (Budapest XIII. kerület Váci út 175), mint gyári munkás, azonban még aznap kiléptették, nyilván mivel kiderült, hogy zsidó volt.

1943.03.22.-1944.06.24. között (deportálásáig!) gyári munkás a Liebermann Textilnyersanyag Értékesítő Vállalatnál (Budapest XIII. Teve utca 2.)

A munkakönyvéből Budapest Székesfőváros XIII. kerületi Előljárósága 1944.10.15.-én kivezette az összes bejegyzést, ez nem szorul magyarázatra.

Lakóhelyek:

1917.06.05. napján házasodott Újpesten Friedmann Rozáliával. A házassági anyakönyv szerint a férj miskolci kereskedősegéd.

1917-1919 között a levéltári iratok szerint Újpesten élt a Csengery utca 6. földszint 2. szám alatt, majd ezután költözött Budapestre, ahonnan 1927-ben költözött vissza Újpestre.

Gyermekei születésénél a foglalkozásai és lakhelyei:

1918-ban Waldmann Lajos születésekor kereskedősegéd, Budapest VI. Izabella utca 82.; 1921-ben Olivér György születésénél kereskedősegéd, Budapest, VI. Eötvös utca 51. I. emelet 8.; 1923-ban Edit születésénél kereskedelmi alkalmazott, Budapest, Eötvös utca 51. I. emelet 8.; (itt 1925-ig lakott), 1927-ben Tibor születésénél kereskedelmi alkalmazott, Újpesten az Ősz u. 48.; (1927-1932 között Újpesten több helyen lakott: Tó utca 2., Király utca, Árpád út), 1932-ben Andor születésénél pénzeszedő, Újpesten az Ősz u. 48. szám alatt lakott. Lakása volt még 1940. tavaszán Újpest, Aradi utca 4.; 1943.02.08.-án (újra) Újpest, Csengery u.6.

Deportálás:

1944-ben az Aradi utca 4. szám alól deportálták. A deportálásra lánya, Edit 1944.05.27.-én kötött házasságát követően került sor. Amennyire ez rekonstruálható, a feleségével, lányával és két (nem munkaszolgálatos) fiával csillagos házba költözött, majd onnan a budakalászi gettóba kerültek június 30 és július 3. között. 1944.07.06.-1944.07.08. között deportálták őket Békásmegyerről Auschwitz BIIb vagy BIIc szektorba. A Magyar Vöröskeresztnél a keresésére irányuló ügy száma D/328/96. A Nemzetközi Vöröskereszt sehol nem talált rá vonatkozó adatot, így Bad Arolsen levéltárában sem. A Yad Vasem Intézetben sincs nyilvántartva halálesete. Könnyen lehet, hogy a vagonban halt meg, vagy közvetlenül Auschwitzba érkezését követően szelektálás után kivégezték. Holtnak nyilvánítása a Budapesti IV-XV. Kerületi Bíróság 8.PK. IV. 53602/1997 számú ügyben történt. A halál időpontja 1944. augusztus 15. (feleségét 53600/1997 szám alatt nyilvánították holtnak)